

Okruhy tém na štátne záverečné skúšky pre študentov 3. ročníka bakalárskeho štúdia študijného programu učiteľstvo pedagogiky v kombinácii z pedagogiky a psychológie

PEDAGOGIKA

1. Vzdelávanie, všeobecné ciele výchovy a vzdelávania, vzdelávacie oblasti a prierezové témy, osobitosti vzdelávania žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami podľa Štátneho vzdelávacieho programu pre nižšie stredné vzdelávanie (2. stupeň ZŠ) a úplné stredné všeobecné vzdelávanie (gymnaziá), stredné odborné školy.
2. Vyučovací proces a jeho plánovanie. Učivo, kurikulárne dokumenty, práca učiteľa s učivom a kurikulárnymi dokumentmi. Analýza činností učiteľa ako tvorcu kurikula. Príprava na vyučovaciu jednotku, zdôvodnenie významu prípravy na vyučovaciu jednotku. Charakteristika a metodické odporúčania realizácie didaktickej analýzy učiva. Zdôvodnenie významu formulovania cieľov vyučovania, vysvetlenie požiadaviek na formulovanie cieľov vyučovania a aplikácia požiadavky merateľnosti na konkrétnom príklade.
3. Systém didaktických zásad, ich podstata, klasifikácia, charakteristika a praktická aplikácia vo vyučovacom procese, metodické odporúčania na uplatnenie didaktických zásad vo vyučovacom procese. Vzťah zásad k zákonitostiam vyučovacieho procesu: psychologické, logické a gnozeologické zákonitosti vyučovacieho procesu.
4. Realizácia vyučovacieho procesu. Popis a analýza štruktúry vyučovacej jednotky s dôrazom na stimulovanie učebného procesu žiaka. Možnosti uplatnenia deduktívnych a induktívnych postupov vo vyučovacom procese, ich analýza a zhodnotenie vhodnosti použitia vo vyučovaní.
5. Motivácia vo vyučovacom procese. Analýza a zdôvodnenie významu motivácie vo vyučovacom procese z hľadiska efektívnosti vyučovaco-učebného procesu. Analýza možností realizácie motivácie a využitia motivačných metód vo vyučovacom procese (vstupné a priebežné motivačné metódy; motivačný rozhovor, motivačné rozprávanie, problém ako motivácia, motivačná demonštrácia, dramatizácia, motivácia prostredníctvom otázok a úloh, motivácia prostredníctvom hodnotenia), zdôvodnenie ich významu a praktické odporúčania na aplikáciu v priebehu vyučovacieho procesu.
6. Metódy osvojovania učiva vo vyučovacom procese. Kategorizácia vyučovacích metód z hľadiska miery aktivity žiaka vo vyučovacom procese. Analýza možností uplatnenia slovných a názorno-demonštračných metód vo vyučovacom procese, zásad ich efektívneho využívania a zdôvodnenie vhodnosti využitia vo vyučovacom procese. Analýza a návrhy na možnosti uplatnenia aktivizujúcich metód vo vyučovacom procese (napr. problémová metóda, heuristiky, prípadová štúdia, inscenačná, situačná metóda a pod.), zdôvodnenie významu ich využitia z hľadiska efektívnosti vyučovacieho procesu.
7. Kontrola vyučovacieho procesu. Metódy preverovania a hodnotenia výsledkov vyučovania. Význam a funkcie hodnotenia vo vyučovacom procese s dôrazom na spätnoväzbovú funkciu hodnotenia. Kladenie otázok a formulovanie učebných úloh, ich analýza vo vzťahu k stanoveným cieľom vyučovacieho procesu. Analýza zásad efektívnej spätnej väzby vo vyučovacom procese.

8. Charakteristika podstaty pedagogického výskumu a zdôvodnenie jeho významu z hľadiska pedagogickej teórie a edukačnej praxe. Komparácia kvantitatívneho a kvalitatívneho prístupu k skúmaniu javov edukačnej reality a analýza možností ich využitia pri skúmaní pedagogických javov.
9. Teoretické štúdium pedagogických problémov – analýza možností využitia informačných zdrojov v pedagogickom skúmaní, tlačené a elektronické zdroje, pedagogické časopisy, elektronické databázy, možnosti vyhľadávania literatúry prostredníctvom knižníc na Slovensku. Analýza etických aspektov práce s informačnými zdrojmi. Konkretizácia metodických postupov písania záverečnej práce, metódy a etapy písania záverečnej práce.
10. Pedagogika ako veda teoretická a praktická. Jej význam a využitie v práci pedagogických zamestnancov. Vzťah teoretickej a praktickej prípravy v ich profilácii. Analyzovať teoretické predmety štúdia pedagogiky (možnosť výberu predmetov) a ich prepojenosť na pedagogickú prax. Interdisciplinárny prístup k skúmaniu pedagogických javov, analýza vzťahu pedagogiky a ďalších vedných disciplín (psychológia, etika, biológia a pod.), prípadne konkretizácia prepojenia pedagogických problémov s druhým aprobačným predmetom študenta. Zdôvodnenie významu interdisciplinárneho prístupu v práci pedagogického zamestnanca.
11. Výchova a formovanie osobnosti. Dimenzie utvárania človeka (biologicko-prírodná, spoločensko-kultúrna a osobnostná dimenzia, naturalistické, psychologické, sociálne a personalistické koncepcie). Výchova a hodnoty – vymedzenie hodnôt, delenie hodnôt, charakteristika výchovy k hodnotám. Metódy výchovy a ich členenie.
12. Tvorivo-humanistický model výchovy. Teoretické východiská, princípy a metódy tvorivo-humanistickej výchovy. Pozitíva a problémy súvisiace s humanizáciou výchovy v edukačnom prostredí.
13. Multikultúrna výchova a vzdelávanie a možnosti jej využitia v obsahu vybraného vyučovacieho predmetu. Špecifiká práce pedagóga v multikultúrnom edukačnom prostredí. Multikultúrne kompetencie pedagogického zamestnanca. Metódy multikultúrnej výchovy a vzdelávania a ich uplatnenie v konkrétnom edukačnom prostredí.
14. Pojem voľný čas, výchova vo voľnom čase a výchova mimo vyučovania (formálna a neformálna, resp. informálna výchova). Funkcie voľného času. Inštitúcie a zariadenia zabezpečujúce výchovu vo voľnom čase. Súčasné špecifiká a problémy využívania voľného času detí a mládeže.
15. Vývin názorov na ciele, obsah prostriedky výchovy a vyučovania v dielach vybraných pedagógov J. A. Komenského, J. J. Rousseau, J. F. Herbart a ich analýza z hľadiska súčasnosti. Vplyv reformnej pedagogiky a alternatívneho školstva na zmeny v cieľoch a metódach vyučovania a výchovy. Možnosť výberu pedagóga, smeru reformnej pedagogiky, alebo zvolenej alternatívnej školy.
16. Charakteristika pedagogickej komunikácie, ciele, roviny a funkcie pedagogickej komunikácie na vyučovaní. Význam pedagogickej komunikácie z hľadiska komplexného rozvoja žiaka (rozvoj kognitívnej, emocionálnej a afektívnej oblasti prostredníctvom adekvátne volených cieľov, foriem a metód vyučovania).

17. Postavenie školy v súčasnosti, ciele a princípy edukácie. Funkcie školy. Organizačná štruktúra nášho školstva. Mikroriadenie školy. Postavenie a kompetencie riaditeľa školy. Poradné orgány riaditeľa školy: pedagogická rada školy, predmetové komisie a metodické združenia. Kontrola a hodnotenie školy (štátna školská inšpekcia, SWOT analýza).
18. Učiteľ a učiteľská profesia. Typológia učiteľa. Profesionálne kompetencie učiteľa, vyučovací štýl učiteľa. Vzdelávanie učiteľov na Slovensku, systém kontinuálneho vzdelávania pedagogických zamestnancov. Význam a úloha učiteľa v súčasnej škole. Problémy v učiteľskom povolání.
19. Sociologické aspekty výchovných inštitúcií. Primárne a sekundárne výchovné inštitúcie (rodina, škola, masovokomunikačné prostriedky, detské a mládežnícke organizácie, atď.) ich miesto v socializačných procesoch detí a mládeže. Súčasné problémy rodiny a školy a ich dopad na socializáciu jedinca.
20. Sociologické problémy detstva a mládeže. Podiel socializačných činiteľov v procese socializácie človeka. Fázy a etapy socializácie. Faktory rodinného prostredia ovplyvňujúce socializáciu v období detstva. Mládež ako veková kategória, sociálna skupina a generácia. Životný spôsob a subkultúry mládeže. (Možnosť výberu obdobia detstva alebo mládeže).

Literatúra:

- Gavora, P. et al., 2010. *Elektronická učebnica pedagogického výskumu*. Bratislava: UK. Dostupné na internete: <http://www.e-metodologia.fedu.uniba.sk/> ISBN 978-80-223-2951-4.
- Kominarec, I., Krajčová, N., Pasternáková, L., Šuťáková, V., 2015. *Úvod do pedagogiky*. Prešov: PU.
- Kominarec, I., Kominarecová, E., 2015. *Základy multikultúrnej komunikácie*. Prešov : Prešovská univerzita v Prešove, 2015. ISBN 978-80-555-1253-2.
- Ondrejko, P., 2002. *Globalizácia a individualizácia mládeže*. Bratislava: Veda. ISBN 80-224-06899.
- Petlák, E., 2016: *Všeobecná didaktika*. Bratislava: Iris.
- Skutil et al., 2011. *Základy pedagogicko-psychologického výskumu pro studenty učitelství*. Praha: Portál.
- Štátny vzdelávací program pre gymnáziá*. Dostupné z: http://www.statpedu.sk/files/articles/dokumenty/inovovany-statny-vzdelavaci-program/statny_vzdel_program_pre_gymnazia.pdf
- Štátny vzdelávací program pre nižšie stredné vzdelávanie - 2. stupeň ZŠ*. Dostupné z: http://www.statpedu.sk/files/articles/dokumenty/inovovany-statny-vzdelavaci-program/svp_nsv_6_2_2015.pdf
- Šuťáková V., Ferencová, J., Zahatňanská, M., 2017. *Sociálna a didaktická komunikácia*. 2. vyd. Bratislava: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-8168-548-4.
- Šuťáková, V., Krajčová, N., Ferencová, J., Pasternáková, L., 2006. *Kompetencie riaditeľa školy*. Prešov: PU v Prešove, FHPV. ISBN 80-8068-521-5.
- Turek, I., 2014. *Didaktika*. Bratislava: Wolters Kluwer.
- Zahatňanská, M. a E. Kušnírová, 2017. *Metódy podporujúce aktívne vyučovanie*. Prešov: PU.

PSYCHOLÓGIA

1. Poznávacie procesy súvisiace s učením: pozornosť, pamäť, predstavy a fantázia. Všeobecná charakteristika uvedených procesov. Využitie poznatkov o uvedených procesoch v edukačnej praxi.
2. Učenie a myslenie. Všeobecná charakteristika procesu učenia (druhy, fázy a zákony učenia). Všeobecná charakteristika procesu myslenia (formy, druhy, myšlienkové operácie). Využitie vedomostí o učení a myslení v edukačnej praxi.
3. Emocionalita. Charakteristika emócií, druhov vlastností a emocionálnych stavov. Emocionálna inteligencia. Aplikácia vedomostí o emóciách a emocionálnej inteligencii do edukačnej praxe. Dieťa s emocionálnymi problémami.
4. Osobnosť. Vymedzenie pojmu, teórie a typológie osobnosti človeka. Štruktúra osobnosti a jej zložky (temperament, charakter, schopnosti).
5. Periodizácia psychického vývinu, determinanty, obdobia a medzníky vývinu. Stručná charakteristika vývinových období človeka a hlavných vývinových úloh v jednotlivých obdobiach.
6. Puberta. Charakteristika vývinového obdobia puberty z hľadiska telesného, motorického, psychického vývinu a z hľadiska vývinu sociálnych vzťahov.
7. Adolescencia. Charakteristika vývinového obdobia adolescencie z hľadiska telesného, motorického, psychického vývinu a z hľadiska sociálnych vzťahov.
8. Zátiažové situácie. Charakteristika jednotlivých druhov (frustrácia, deprivácia, stres, konflikt), stratégie zvládanie záťažových situácií.
9. Osobnosť v procese socializácie a sociálneho učenia. Sociálne vlastnosti osobnosti.
10. Sociálna interakcia a sociálne správanie. Sociálna rola a status. Konformita a deviácia.
11. Štýly sociálneho správania a ich charakteristika (kooperácia a súťaživosť, prosociálne a agresívne správanie).
12. Sociálna percepcia. Proces interpersonálnej percepcie, faktory presnosti, chyby percepcie. Sebapercepcia.
13. Sociálna komunikácia. Proces komunikácie, jej druhy, zásady a bariéry efektívnej komunikácie.
14. Sociálne postoje. Pojem, štruktúra postoja, mechanizmy utvárania a metódy zmeny postojov. Predsudky ako špecifický druh postoja.
15. Sociálne skupiny. Znaky, klasifikácia skupín, význam členstva v skupine. Vodcovstvo v skupine. Školská trieda ako malá sociálna skupina a jej špecifiká.
16. Individuálne charakteristiky vo vzťahu k učeniu, kognitívne a učebné štýly učiacich sa. Stratégie využiteľné v autoregulácii učenia.
17. Problematika školského výkonu. Psychologická analýza a prístup k neprospeievajúcim žiakom. Poruchy učenia. Práca s nadanými a talentovanými žiakmi.
18. Problémové správanie žiakov, druhy, príčiny, stratégie práce s problémovými žiakmi.
19. Psychohygiena v škole. Zvládanie záťažových situácií v škole na strane žiaka. Učiteľská profesia ako profesia ohrozená syndrómom vyhorenia.
20. Psychológia tvorivosti. Tvorivosť, tvorivé schopnosti, tvorivá osobnosť (tvorivý žiak, tvorivý učiteľ), tvorivý proces, metódy a podmienky rozvoja tvorivosti.

Literatúra:

- Drliková, E. a kol. (1992). *Učiteľská psychológia*. Bratislava: SPN.
- Končeková, L. (2014). *Vývinová psychológia*. Prešov: Vydavateľstvo Michala Vaška.
- Kubáni, V. (2010). *Všeobecná psychológia*. Prešov: FHPV PU. Dostupné z:
<http://www.pulib.sk/elpub2/FHPV/Kubani5/index.html>
- Mareš, J. (2013). *Pedagogická psychologie*. Praha: Portál.
- Oravcová J.(2004). *Sociálna psychológia*. UMB: Banská Bystrica, dostupné on-line
- Vágnerová, M. (2005). *Školní poradenská psychologie pro pedagogy*. Praha: Portál
+ prednášky z jednotlivých psychologických disciplín